

DOKUMENTI O GRADAČAČKOM MUFTIJI hadži hafizu Ahmed-ef. Mulaibrahimoviću (Svircu)

Uvod

Gradačački muftija hadži hafiz Ahmed-ef. Mulaibrahimović (Svirac) bio je jedna od najutjecajnijih i najuglednijih ličnosti u Bosni i Hercegovini od 30-ih godina 19. stoljeća sve do svoje smrti 1883. godine. On je rodočelnik znamenite porodice Muftić, koja je odigrala značajnu ulogu u vjesko-prosvjetnom i kulturnom životu muslimana Gradačca i okolice.¹ Spadao je u red istaknutih intelektualaca svoga vremena. Isticao se naročito u vjerskim znanostima. Veliki entuzijasta, pregalac, naučnik, prosvjetitelj i reformator. Veoma obrazovan, istinski poliglota dobar poznavalac arapskog, osmansko-turskog i perzijskog jezika, hatib i imam, komentator Kur'ana, muderris, gradačački muftija. Po ugledu i znanju, jedna od značajnijih ličnosti Bosanskog ejaleta, odnosno „erkjani ejalet Bosne“ u koje Dževdet-paša 1864. god., pored sarajevskog, mostarskog i travničkog muftije, među „erkjani ejalet Bosne“ uvrstio je i gradačačkog muftiju Ahmed-ef.² Svoj talenat okušao je i u književnosti napisavši Putopis na hadž, na turskom jeziku čime se pridružio mnogobrojnim bosankohercegovačkim piscima na turskom jeziku.³ Osim toga, bio je ugledan i uspješan domaćin i privrednik, te je stekao zavidno bogatstvo. Protkan istinskom i čvrstom vjerom u Allaha, dž.š., svjestan primjera Resulullaha i njegovih ashaba, dio svog imetka trošio je na kupovi-

1 Više o historiji Gradačca vidi: Muhamed Hadžijahić-Teufik Imamović, Gradačac i okolina, Nacrt za monografiju, Gradačac, 1960.; Esad Sarajlić, Gradačac sa okolinom u prošlosti, Gradačac, 2008. i Gradačac od 1945. do 1991., Gradačac, 2003.; Esad Tihiić, Gradačac od 1941.do 1945., Gradačac, 2008.; Mahmut Traljić, Iz vjerskog i vjersko-prosvjetnog života Muslimana u Gradačcu, Gradačac,1974.; Dr. Husnija Kamberović, Husein-kapetan Gradašćević (1802-1834), biografija, Gradačac, 2002.

2 Mahmut Traljić, nav.dj.,str.14-15; Hamdija Kreševljaković, Dževdet-pašina pisma o Bosni iz 1864. godine, Novi Behar, 15. maj 1932., br. 21 i 22, str. 289.

3 Uvršten je u red pisaca i stvaralaca na orijentalnim jezicima. Vidi: Mehmed Handžić, Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana, Sarajevo, 1933., str. 51-52. i dr. Hazim Šabanović, Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima, Sarajevo, 1973., str. 589.

nu knjiga ili ga uvakuflijavao, i tako stekao časnu titulu vakifa. Utemeljitelj je vlastite porodične biblioteke, koja je neprekidno djelovala oko 110 godina (od oko 1834. do kraja Drugog svjetskog rata). Knjige iz njegove biblioteke danas se nalaze u zbirnama Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, Nacionalne i univerzitetske biblioteke u Sarajevu i Zavičajnog muzeja u Gradačcu, zatim nekadašnje biblioteke Svirac-medrese u Gradačcu, a neke i u privatnom posjedu pojedinaca.⁴

Naprijed rečeno je nužno, ali i dovoljno da se kaže u ovom radu, čiji cilj nije biografija ovog znamenitog intelektualca i alima, već ilustracija, akademskoj zajednici i široj javnosti, manje poznatih berata i drugih dokumenata (idžazetname, vakufname, izunname, izjave), koji se odnose na gradaččkog muftiju hadži hafiza Ahmed-ef. Mulaibrahimovića (Svirca).⁵ Dokumenti imaju izuzetnu historiografsku i kulturološku vrijednost, jer pružaju relevantne, pouzdane informacije o statusu i položajima, obrazovanju, imenovanjima i drugim crticama iz života gradaččkog muftije i prošlosti Gradačca. Na žalost svih znanstvenika različite orijentacije i profila (književnika, historičara, biografa, historiografa, teologa, imama) većina ovih dokumenata i berata je zagubljena i nije poznato, ako su uopće sačuvani od zuba vremena i nemirnih bosankohercegovačkih vremena, gdje bi se mogli nalaziti. Predmet ovog rada su berati i dokumenti iz dva izvora: prvi je Zapisnik sačinjen u Gradačcu 15. septembra 1974. godine⁶, a drugi izvor

4 Općenito o bibliotekama na području Gradačca bez navođenja naslova knjiga i rukopisa, ali sa kraćim osvrtom na 3-4 knjige vidi: Adem Hadžić, Rukopisne zbirke i biblioteke na području Gradačca, Anali Gazi Husrev-begove biblioteke u Sarajevu, knj. 17-18, Sarajevo, 1999., str. 169-175. Autor ovog rada napisao je opširniji rad o privatnoj/porodičnoj biblioteci Muftića koji bi se trebao objaviti u jednom od časopisa u BiH u 2009. godini.

5 Detaljnije o ovoj ulemanskoj (učenoj, intelektualnoj) porodici vidi: Ahmed Mehmedović, Alimske porodice: Mulaibrahimović-Muftić (Svirac), Novi Muallim, časopis za odgoj i obrazovanje, god.VIII, br. 31, Sarajevo, 29. septembar 2007., str. 88-93.

6 Uz prisustvo Sadika Šehića, tadašnjeg predsjednika Izvršnog odbora Zajednice za kulturu Skupštine općine Gradačac, pregled materijala (knjige i dokumenti) koji se nalazio u posjedu Asima Muftića izvršili su 14. i 15. novembra 1974. godine Mehmed Mujezinović, tadašnji stručni savjetnik-orijentalista Zavoda za zaštitu spomenika kulture BiH, i Mahmut Traljić, tadašnji viši bibliotekar i načelnik odjeljenja za rijetke knjige i rukopise Narodne i univerzitetske biblioteke BiH u Sarajevu. Pregledana su 4 rukopisna kodeksa, 47 štampanih knjiga i 20 raznih dokumenata. Oni su predložili da se pregledani materijal treba sačuvati kao cjelina i da ga treba zadržati u Gradačcu kao kulturnu i historijsku vrijednost. Novčana vrijednost knjiga je 5.000 dinara.

je Arhiv Tuzlanskog kantona.⁷

U nastavku slijedi prikaz berata i dokumenata evidentiranih u spomenutom Zapisniku iz 1974. godine i Arhivu Tuzlanskog kantona u Tuzli, kao i jedne muftijine idžazetname.

Berati i dokumenti po Zapisniku iz 1974. godine

Dokumenti reguliraju statusne i druge odnose pojedinih članova porodice Muftić. Svi ovi dokumenti, koji se navode u spomenutom Zapisniku i koji su se nekada čuvali u Zavičajnom muzeju u Gradačcu, zagubljeni su. Ostaje obaveza da se istraži da li se, eventualno, nalaze u drugim bibliotekama i institucijama u Bosni i Hercegovini. Evidentirano je 20 raznih dokumenata, a ovdje prikazujemo samo one koji se tiču gradačaćkog muftije Ahmed-ef. Mulaibrahimovića (Svirca).

1. Izunnama Muhammeda Saduddina, šejhu-l-islama, od 05. rebiu-l-evvela 1275/1858.

Muhammed Saduddin, šejhu-l-islam sa sjedištem u Carigradu, izdao je dozvolu hadži hafiz Ahmed-ef. za vršenje muftijske dužnosti u Gradačcu. Ovu čast, priznanje i odlikovanje muftijskim zvanjem, muderris h. hfz. Ahmed-ef. zaslužio je isključivo svojim ugledom i nadaleko poznatoj i priznatoj učenosti.⁸

2. Berat izdat u Carigradu 1274/1857-58. godine

Ovim beratom hadži hafiz Ahmed-ef. Mulaibrahimović, muderris u Gradačcu, određuje se za vršenje dužnosti šejha nakšibendijskog reda.⁹

Na tu inicijativu Zavičajni muzej u Gradačcu otkupio je navedeni materijal i formirao orijentalnu muzejsku zbirku. O ovom pregledu izviješteno je i u Oslobođenju od 27.11.1974. godine u članku S. Imamovića - Rukopisi stari 214 godina. Vidi: Zapisnik o stručnom pregledu starih rukopisa i knjiga, kao i djela koje se nalaze u vlasništvu Asima Muftića, Gradačac, 15. novembar 1974. Kopija ovog Zapisnika nalazi se u Arhivu Medžlisa IZ-e Gradačac, a ustupio ju je Sadik Šehić. Skoro sve štampane knjige i danas se nalaze u Zavičajnom muzeju, treba utvrditi da li se među postojećim rukopisima nalaze i ova 4 rukopisna kodeksa, ali niti jedan dokumenat nije sačuvan.

7 Navedeni berati čuvaju se u Arhivu Tuzlanskog kantona u Tuzli. Također, vidi: Nermana Hodžić, Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona, analitički inventar, Tuzla, 1990. Više o samom Arhivu, Pedeset godina Arhiva u Tuzli 1954-2004, urednik mr. Izer Šabotić, JU Arhiv Tuzlanskog kantona, Tuzla, 2005., 291. str.

8 Muftijsku dužnost vršio je punih 25 godina, preciznije od 1858. do smrti 1883. godine. Na ovaj način, muderris i muftija Ahmed-ef. uzdigao je ugled Gradačca i gradačaćkih muslimana Bošnjaka širom ondašnjeg Osmanskog carstva.

9 U dosadašnjoj literaturi ne postoji niti jedna informacija o postojanju tekije i organiziranog nakšibendijskog derviškog reda na području šire gradačaćke regije.

3. *Berat od 14. redžeba 1270/1854. godine*

Hadži hafiz Ahmed-ef. Mulaibrahimović (Muftić, Svirac) imenuje se za hatiba u Svirac džamiji u Gradačcu.¹⁰

4. *Vakufnama hadži hafiza Ahmed-ef. od 15. zu-l-hidždžea 1283/1867. godine*

Sve svoje knjige h. hfz. Ahmed uvakufio je za Svirac medresu u Gradačcu. Vakufnama sadrži popis uvakufljenih knjiga po naslovima i autorima.¹¹

5. *Izjava hadži hafiz Ahmed-ef. od 15. zu-l-hidždžea 1296/1879. godine*

Jednom potpisanom izjavom h. hfz. je odredio sina hafiza Ahmeda Hilmi ef. za skrbnika malodobnoj braći.¹²

6. *Izunnama od rebiu-s-sani 1292/1875. godine*

Gradačaćki muftija hadži hafiz Ahmed-ef. odobrio je vjenčanje Hatidže, kćerke hafiza Osmana iz Gradačca, za svog sina hafiza Ahmeda Hilmi ef. Muftića.¹³

7. *Vakufnama hadži hafiz Ahmed-ef. od 07. safera 1286/1869. godine*

Hadži hafiz Ahmed-ef., muftija i muderris, uvakufio je za potrebe Svirac džamije jednu kuću u mahali Svirac i dva dućana u Modriči. Prihodi od ovih vakufskih dobara imaju se trošiti za popravke i osvjetljenje džamije te plaćanje mujezina.¹⁴

Također, nema ni jedne narodne predaje niti je u narodu bio poznat i raširen bilo koji derviški red. Kako i gdje je ovu dužnost derviškog šejha mogao vršiti danas nije poznato. Možda je tu dužnost povremeno ili počasno vršio u drugim mjestima Bosne gdje je tradicija sufizma imala duboke korijene.

- 10 Samo najposobniji su tada mogli vršiti hatibsku dužnost za vrijeme džuma-namaza, ramazana, Bajrama i drugih vjerskih manifestacija. Ostali vjerski službenici (imami i muallimi) nisu držali vazove.
- 11 Ova vakufnama je evidentan dokaz da je hadži hafiz Ahmed-ef. vodio brigu o široj zajednici muslimana, njezinom obrazovanju i napretku. Interesi zajednice/džemata muslimana bili su iznad vlastitih interesa. Uvakufljenje i snabdijevanje knjigama jedne medresanske biblioteke predstavlja prvorazredan čin dobrote i altruizma, pohvalan čin brige za narodni prosperitet i boljitak.
- 12 Izjava regulira porodične odnose.
- 13 Izunnama regulira zaključenje braka i posvjedočuje o izuzetno dobrim porodičnim odnosima, utemeljenim na međusobnom poštivanju roditelja i djece.
- 14 Ova vakufnama, kao i naprijed navedena, govori o muftijinoj brizi o stvarima muslimana, posebno o funkcioniranju vjerskih objekata. Kao vakif, svojim vakufskim dobrima materijalno je potpomogao muslimansku zajednicu. On je bio jedan od onih

8. Izjava hadži hafiz Ahmed-ef. od 1296/1879. godine

U ovoj izjavi gradačački muftija izjavljuje da je učio u Muradiji medresi u Gradačcu pred muderrisom šejh hadži Hasan-ef. Muslimovićem. Nakon svršetka nauka i dobivanja idžazeta od muderrisa hadži Hasan-ef. predavao je u Svirac medresi. Navodi da je pred njim medresu završio njegov sin hafiz Ahmed Hilmi-ef. Muftić.¹⁵

9. Dokument iz 1276/1859-60. godine

U dokumentu su navedne prinadležnosti/primanja muftije h. hfz. Ahmed-ef. Zbog manjkavosti dokumenta nije moguće utvrditi o kakvoj se visini primanja radi i za koje dužnosti je bio namijenjen.

10. Popis ostavštine Muftića od 1883. godine

Nakon što je muftija h. hfz. Ahmed-ef. umro 1883. godine sastavljen je popis ostavštine porodice Muftić. Zbog oštećenosti dokumenta ne mogu se podastrijeti detaljniji podaci.

Berati u Arhivu Tuzlanskog kantona u Tuzli

U orijentalnoj zbirci Arhiva Tuzlanskog kantona u Tuzli danas se nalaze četiri berata. Tri berata su starija od berata i dokumenata iz Zapisnika, a jedan je iz nešto kasnijeg perioda. Najstariji berat datira iz 1229. godine po Hidžri, odnosno 1814. godine. Obiluju veoma korisnim historijskim podacima, što im daje posebnu vrijednost. Tri berata odnose se na gradačačkog muftiju, a jedan na njegovog sina hafiza Ahmeda Hilmi-ef. Muftića. Tri berata na bosanski je preveo orijentalista Šaban Hodžić, a za četvrti nema prijevoda ili je prijevod izgubljen.

1. Berat iz 1229/1814. godine

Berat je veoma zanimljiv iz dva razloga: prvi, radi se o najstarijem poznatom beratu o gradačačkom muftiji hadži hafizu Ahmed-ef., a drugi razlog je to što nam otkriva nepoznatu činjenicu o još jednoj prestižnoj i časnoj službi koju je vršio, a to je turbedar „Revdai mutahhere“ u gradu Medini.¹⁶

ulemanskih intelektualaca i vjerskih praktičara, koji su svoje riječi potvrđivali djelima. Zapravo, njihova djela su bile njihove riječi.

15 Upornost, marljiv rad i ljubav prema znanju i nauci mogu otkloniti nedostatke malih sredina, kao što je bio slučaj sa učenim gradačačkim muftijom. On je podučio na stotine učenika medrese i dao im idžazet za službe. Oko 50 godina obavljao je muderrisku dužnost u gradačačkoj Svirac medresi.

16 Ovim beratom on je postavljen na tu dužnost. Berat potječe iz mjeseca rebiu-l-ahira 1299/1814. godine. Time bi godina njegovog rođenja, koja se može samo pret-

2. Berat iz 1253/1837. godine

Ovim carskim beratom regulira se vršenje imamske i hatibske službe u carskoj Sultan-Fatih Mehmed-hanovoj džamiji u gradačačkoj tvrđavi, koja se nalazi u mahali Svirac.¹⁷

„Naredba uzvišenog visokodostojnog carskog znaka i svijetle carske tugre je ovo: kako je smrću Husejna, sina Omerova, ostalo upražnjeno mjesto imama i hatiba u džamiji mojih carskih vakufa u mahali Svirac u gradačačkoj tvrđavi, u gračačničkom kadiluku, a nosilac uzvišenog carskog znaka hafiz Ahmed, sin hadži Osmanov, već je ranije obnašao tu dužnost i izgubio je, a mjesto tih dvaju dužnosti sada je ponovo upražnjeno, te je gračanički kadija Mevlana Ibrahim Hilmi, Bog mu znanje povećao, nakon što je to u svojim knjigama proveo, predložio da se navedenom izda carski berat za preuzimanje tih, iza navedenog merhuma, upražnjenih dviju dužnosti, iako je moj visoki službenik, raniji ministar vakufa, ponos velikana i plemenitih, Musa Safvet, Bog mu stepen povećao, to bio ograničio samo na hitabet, - s potrebnim napomenama i uvjetima da isti vrši te dužnosti po postojećim propisima lično i bez nedostataka i da se iste, u slučaju da navedeni bude vršio propuste i zanemarivao svoju dužnost, od njega oduzmu i predaju drugom.

Izvršavajući moje uzvišeno carsko naređenje da se navedenom izda moj carski berat, a prema propisima moje carske kancelarije i u saglasnosti s mojim carskim ru'usom, izdajem ovaj carski berat datiran sa 11. rebiu-l-ahir 1253.¹⁸ godine i naređujem da, kad navedeni preuzme te iza umrlog upražnjene dvije dužnosti, i iste bude kako reba obavljao, niko protivno ovom mom beratuu ne smije dotičnog ometati u vršenju, u ime Boga, navedenog imameta i hitabeta, niti oduzimati mu te dužnosti. U pogledu toga ima se poštovati moj uzvišeni carski znak.“¹⁹

U Bogom čuванom Carigradu, Kancelarija vakufskih džiheta, 16. rebiu-l-ahira 1253. godine, odnosno 21.07.1837. godine.

postaviti, morala biti prije 1800. godine, jer je nezamislivo da bi sa 14 godina života mogao vršiti turbedarsku službu. Kako je vršio ovu službu i u kom vremenskom periodu zasad je nepoznanica.

17 Berat je izdao sultan Mahmud-han (Mahmud II, 1809-1839). Preveo ga je Šaban Hodžić i, radi upoznavanja sa formom i stilom pisanja carskih berata ove vrste, ovdje ga prezentiramo u njegovom integralnom prijevodu kako slijedi.

18 16. 07. 1837. godine

19 Nermana Hodžić, Orijentalna zbirka Arhiva Tuzlanskog kantona, analitički inventar, Tuzla, 1990., str. 6.

3. Berat iz 1264/1848. godine

Po uobičajenoj praksi, promjenom sultana na osmanskome prijestolju, vršena je obnova svih starih berata, koje je izdao prethodni sultan tako što su izdavani novi berati kojima se potvrđuju, između ostalog, određene dužnosti pojedinim vjerskim službenicima. Beratom o kome je ovdje riječ obnavlja se postavljenje hafiza Ahmeda, sina hadži Osmanova, za imama i hatiba gore spomenute Carske džamije u gradačačkoj tvrđavi, u mahali Svirac, u gračaničkom kadiluku. Berat je izdao sultan Abdulmedžid (1839-1861), koji je sretno došao na osmanski prijesto, kako stoji u beratu, 19. rebiu-l-ahira 1255. godine po Hidžri, odnosno 01.07.1839. godine. Nadalje, u beratu se navodi da je hafiz Ahmed Halifa, sin hadži Osmanov, „podnio mom carskom prijestolju na obnovu svoj stari berat koji se odnosi na vršenje, u ime Boga, dužnosti imama i hatiba u džamiji mojih carskih vakufa u Svirac mahali, u gradačačkoj tvrđavi, a gračaničkom kadiluku.“²⁰

Nakon što je utvrđeno da imenovani obavlja ove dužnosti od sredine rebiu-l-ahira 1253/sredine jula 1837. godine obnovljen je njegov stari berat sa istim dužnostima.

Beratom su imenovanom/postavljenom imamu i hatibu zagarantovane ove dužnosti sve dok ih bude vršio u skladu sa propisima i savjesno, te su svi pozvani da poštuju ovu carsku naredbu i ne ometaju vršenje ovih dužnosti. Berat je napisan u Bogom čuvanome Carigradu, Kancelarija vakufskih džiheta, 02. zu-l-hidždže 1264/29.10.1848. godine.

4. Berat iz 1290/1873. godine

Ovaj berat posredno se odnosi na muftiju hadži hafiza Ahmed-ef., jer iz njega saznajemo da je podnio ostavku na vršenje imamske dužnosti u tvrđavskoj Carskoj džamiji. Razlog ostavke je, najvjerojatnije, duboka starost i želja da ga na tim dužnostima naslijedi njegov sin hafiz Ahmed Hilmi-ef. Muftić, koji je ovim beratom i postavljen na tu dužnost.

Iz ovog se može zaključiti da je gradačački muftija hadži hafiz Ahmed-ef. zadržao hatibsku dužnost koju je vršio zajedno sa imamskom. Hafiz Hilmi-ef. pristao je da vrši imamsku dužnost, te se nakon uspješno položene ispitne provjere sposobnosti „postavlja za besplatno vršenje imameta u toj džamiji...“, s tim da tu dužnost vršili lično i savjesno i da u tom ne čini nikakve propuste.“²¹

20 Nermana Hodžić, nav.dj., str. 7.

21 Nermana Hodžić, nav.dj., str. 6.

Berat je izdat na prijedlog carskog Ministarstva vakufa dana 07. redžeba 1290., odnosno 30.08. 1873. godine. Napisan je u Carigradu, Kancelarija vakufskih džiheta, 14. redžeba 1290/ 06.09.1873. godine.

**Muftijina idžazetnama sinu hafizu
Ahmedu Hilmi-ef. iz 1299/1881. godine**

U svojoj višedecenijskoj medresanskoj muderriskoj službi u gradačačkoj Svirac-medresi muftija h. h. Ahmed-ef. podučio je i osposobio veliki broj imama, hatiba i muallima i dao im idžazet (dozvolu) da, s obzirom na stečeno znanje, mogu samostalno podučavati ljude islamu. Po tadašnjem običaju, idžazet se dobivao nakon što učenik ovlada znanjem iz neke islamske naučne discipline. On je značio muderisovu verifikaciju stručnosti i obučenosti nekog učenika/studenta u određenoj naučnoj oblasti. U Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu sačuvana je jedna muftijina idžazetnama, koju je napisao svom sinu hafizu Ahmedu Hilmi-ef. dajući mu dozvolu da može druge podučavati.²² Sastoji se od šest stranica, ukoričenih u tvrde korice, papir žučkast, deblji, obrubljen crvenim mastilom, iza svake rečenice crvena tačka, rukopis čitak, krupniji. Hadži hafizov pečat nalazi se na zadnjoj stranici, na kojoj je i godina nastanka ove idžazetname. Idžazetnama ima osobito značajnu historiografsku vrijednost, jer sadrži važne informacije o Gradačcu i njegovim građanima. Iz nje se izvode potvrđene i naučno utemeljene sljedeće činjenice: socijalni, kulturni i vjerski život u Gradačcu bio je na zavidnom nivou, što potvrđuju medrese te učeni i znameniti ljudi, kao što su bili muderris šejh hadži Hasan-efendija i gradačački muftija hadži hafiz Ahmed-ef. Ulema je dobro poznavala orijentalne jezike, na tim jezicima je pisala bez poteškoća, što svjedoči i ova idžazetnama na arapskom jeziku. Gradačac je imao dvije medrese Svirac i Muradiju koje su omogućavale stjecanje kvalitetnog obazovanja, te nije bilo nužno da se po nauku ide u Carigrad. To je osnovni razlog zbog kojega želimo dati integralan prijevod ove idžazetname uz neznatna izostavljanja arapskih termina i pojašnjenja u zagradi. Na početku se nalazi uobičajena invokacija (ovdje se izostavlja), a nakon toga slijedi:

22 Arhiv turskih dokumenata Gazi Husrev-begove biblioteke, Idžazetnama A-4520/TO. Prevela Azra Gadžo- Kasumović. Na inicijativu i za potrebe Medžlisa IZ-e Gradačac prof. Azra je prevela vakufname Osmana i Murat-kapetana Gradaševića, a kao dodatak ustupila je i prijevod ove idžazetname. Medžlis posjeduje i kopiju originala predmetne idžazetname.

„Izjavljuje rob slabašni, siromašni koji ima potrebu za milošću svog Moćnog Gospodara hadži Hafiz Ahmed, muftija u Gradačcu, sin hadži Osmana, neka im oprostí Onaj Koji mnogo prašta, Uzvišeni, Premilostivi: Bavio sam se stjecanjem znanja i raznih disciplina nauke u mjestu Gradačac u medresi Muradiji i prisustvovao sam predavanjima alima izvanrednog, pobožnog, askete savršenog **hadži šejha Hasan-efendije**, obasuo ga Allah svojim oprostom i dodijelio mu ugodnosti svojih džennetskih bašči. Pa sam od njega dobio znanje i razne discipline znanosti i dao mi je idžazet (opunomoćio me) i dopustio da podučavam i saopćavam (znanje i informacije) onoliko koliko je u ljudskoj moći. Zatim sam se bavio podučavanjem u spomenutom mjestu u medresi Svirac.

A ustrajao je na mom podučavanju između učenika onaj koga sam podučio morfologiji i sintaksi, retorici, logici, fikhu i usuli-fikhu, islamskoj skolastičkoj teologiji (kelam) i mudrosti (hikmetu) dok nije postigao iskustvo i važnost. Pa je od mene zatražio idžazet da bude znano onima koji traže (učenicima) kakve je istine i činjenice dobio od mene, te da bude objašnjeno onima koji traže uputu do kakvih je suptilnih stvari dospio. Mislim na mog valeda **hafiza Ahmeda Hilmiju**, Allah ga učinio savršenim alimom, iskrenim djelatnikom i uzdigao mu deredžu do stepena duhovnih osvjedočenja i učinio da dospije do stepena preciznog izučavanja i sačuvao od nevolja i pošasti, i omogućio mu sve želje. Pa sam ga opunomoćio (tj. dao mu idžazet) da podučava, kao što je mene opunomoćio, potvrdio i dao mi dozvolu moj učitelj/ustaz, prosvijetlio mu Allah mjesto prebivališta i očistio od grijeha njegovu nutrinu.

Hvala Alahu u potpunosti, a na Njegova Resula najvredniji salavat i najsavršeniji selam. Potpisao je idžazet mjeseca safera, godine 1299.²³ po Hidžri. “²⁴

Ključne riječi: h. hfz. Ahmed ef. Mulaibrahimović (Svirac), dokumenti, Gradačac, knjige

23 23. 12. 1881. – 21. 01. 1882. godine.

24 Azra Gadžo-Kasumović, Idžazetnama A-4520/TO, Arhiva Medžlisa IZ-e Gradačac, prijevod sa arapskog na bosanski, str. 1-2.

Summary

Documents about *mufti* of Gradačac hajji hafiz Ahmed ef. Mulaibrahimović (Svirac)

The topic of this work is the presentation of documents (*berat*, *idjazetnama*, *vakufnama*, *iznama*, statement) which are related to the *mufti* of Gradačac hajji hafiz Ahmed ef. Mulaibrahimović (Svirac). *Mufti* of Gradačac was one of the most influential and the most respectful figures in Bosnia and Herzegovina from the thirties of the 19th century and up to 1883 when he died. He belongs to the well known Gradačac's family Muftić, which played very important role in the religious educational as well as cultural life of Muslims of Gradačac and surrounding areas. The documents have extraordinary historiographical and cultural value, because they give relevant and reliable information about status and position, education, appointments and other feature from the life of Gradačac's *mufti* and history of Gradačac. These documents present an important contribution to the biography of Gradačac's *mufti* hajji hafiz Ahmed ef. Mulaibrahimović (Svirac) and the study of cultural history of Bosnia and Herzegovina, especially Gradačac's history. Unfortunately, a significant number of presented documents, which were recorded in literature, have not been preserved.

